

Paasikivi ja Ruotsi

Suomen ja Ruotsin suhteiden tiivistäminen oli Paasikiven erityisen mielenkiinnon kohteena 1930-luvun lopulta alkaen. Max Jakobson on kuvannut kirjoissaan, kuinka ulkoministeri Antti Hackzell Mannerheimin avulla kesällä 1936 suostutteli jo KOP:n pääjohtajan paikalta eläkkeelle siirtyneen Paasikiven menemään lähettilääksi Tukholmaan. Paasikivi empi pitkään mutta suostui kuultuaan tärkeät perustelut, ja nimitys vahvistettiin syksyllä.

Mannerheim oli tuohon aikaan puolustusneuvoston puheenjohtaja ja vaikutti merkittävästi siihen, että hallitus omaksui ”pohjoismaisen suuntauksen”, joka käytännössä tarkoitti suhteiden tiivistämistä nimenomaan Ruotsiin, jotta Suomi saisi selkänjojaa mahdollisen sodan varalta. Jakobsonia lainaten: ”Tukholmaan oli lähetettävä arvovaltainen diplomaattinen edustaja – siis J.K. Paasikivi.”

Paasikiven tehtävänä oli taivutella Ruotsin hallitusta suopeaksi Suomen tukemiselle. Vaikeutena oli etenkin ruotsalaisten sosialidemokraattien kielteinen suhtautuminen vuoden 1918 jälkeen syntyneeseen ”valkoiseen Suomeen”, joka 1930-luvulla oli hyvin nationalistinen ja ruotsalaisuutta vastustanut suuntaus AKS:n ja Lapuan liikkeen hengessä. Paasikiven oli helpompi saada yhteyksiä Ruotsin hallitukseen ja talouselämän johtoon, mutta noissakin piireissä varottiin Ruotsin puolueettomuusaseman vaarantamista ja sitoutumista Suomeen. Kotimaan suuntaan Paasikivi Tukholmasta varoitteli ”suomalaisuuspiirejä” kieliriidan kärjistämisestä.

Tärkein hanke oli yhteistyön aikaansaaminen Ahvenanmaan puolustamiseksi, mikä lopulta kuitenkin epäonnistui. Paasikivi ja Mannerheim olivat turvallisuuspoliittisessa ajattelussa hyvin lähellä toisiaan.

Sodan päätyttyä Suomi oli Ruotsin suhteen jälleen samantapaisessa tilanteessa kuin Paasikiven lähettiläsaikana 1930-luvun lopulla. Talvisodan aikana hankittu myötätunto Suomea kohtaan oli vaihtunut epäluuloksi läheisen Saksa-yhteistyön vuoksi. Kesällä 1944 Suomea pidettiin Saksan satelliittina ja syksyllä ”toivottomana tapauksena”, joka kohta joutuu Neuvostoliiton miehittämäksi. Paasikiven johtaman hallituksen tärkeänä tehtävänä oli vakuuttaa ruotsalaiset siitä, että Suomea kannatti vaikeassa tilanteessa tukea taloudellisesti ja kulttuurisesti.

Siksi Paasikivi myös vaati – Mannerheimin voimakkaasti kannattamana – että Suomessa ei saa heikentää ruotsinkielisen väestön asemaa, koska se muodostaa yhdistävän sillan Ruotsiin. Paasikivi pelkäsi ”skandinavismia” ja ”atlantismia” voimistumista Pohjolassa ja sen myötä rajan muodostumista Pohjanlahdelle, joten hän pyrki kaikin puolin parantamaan suhteita Ruotsiin ja muihin pohjoismaihin. Ruotsin puolueettomuusaseman ylläpidon Paasikivi näki Suomelle tärkeäksi mutta vältti kuitenkin puuttumista pohjoismaiden turvallisuuspoliittisiin ratkaisuihin.

Lähteet: Max Jakobson, Kohtalon vuodet (2008), s. 130, Toivo Heikkilä, Paasikivi peräsimestä (1965), s. 58-62 ja Pekka Visuri, Paasikiven Suomi suurvaltojen puristuksessa 1944-1947 (Docendo, 2015), s. 146.